

Den kulturelle dragkampen mellom eit konstruktivistisk og kulturhistorisk læringssyn – ein drøfting av korleis vi forstår læring i skulematematikken.

Joakim Olsson, Høgskulelektor ved Institutt for realfag, Høgskulen i Volda, joakim.olsson@hivolda.no

Abstrakt: I denne artikkelen vil eg drøfte dei kulturelle spenningane som oppstår i møte mellom ulike læringsteoretiske ståstad. Eg vil ta utgangspunkt i diskusjonen om kva kunnskapar og kompetansar som bør vektleggast i matematikkfaget i grunnskulen, som igjen har blusset opp (Veløy, 2025). Kritkarane meiner at det blir lagt for liten vekt på læring av grunnleggande ferdigheiter, samstundes som meir samansette kompetansar som utforsking og problemløysing blir gitt for stor plass. Dei ønsker seg tilbake til ein «tradisjonell» matematikkundervising med fokus på innlæring av grunnleggande ferdigheitar. Ein slik halding til læring bygg på eit konstruktivistisk kunnskapssyn der læring er synonymt med kognitive prosessar hjå den enkelte elev og der dei sosiale relasjonane blir ein kontekst (Taber, 2024). Med utgangspunkt i eit kulturhistorisk læringssyn vil eg argumentere for at all læring skjer i sosiale relasjonar og at eit skilje mellom grunnleggande og avansert kunnskap er feilslått. Frå eit kulturhistorisk perspektiv så skjer læring når ein elev møter eit problem der tidlegare kunnskap ikkje er tilstrekkelege (Vygotsky & Luria, 2013). Ein elev kan med andre ord ikkje «tileigne» seg kunnskap frå andre, men må sjølv, gjennom eigen aktivitet og i samspel med andre, oppdage det som skal lærast (Davydov, 1972). Når vi forstår læring på denne måten blir dei sosiale relasjonane, utforsking og problemløysing ikkje noko vi kan velje å sjå vekk frå. Eg vil, i tråd med Kirshner (2015), argumentere for at dikotomien mellom ulike læringssyn er lite høveleg om vi ønsker å forstå korleis elevar best lærer matematikk og korleis ein bør utforme matematikkfaget i skulen.

Litteratur

- Davydov, V. (1972). *Types of Generalization in Instruction: Logical and Psychological Problems in the Structuring of School Curricula*.
- Kirshner, D. (2015). Configuring Learning Theory to Support Teaching In *Handbook of International Research in Mathematics Education* (3rd ed.). Routledge.
- Taber, K. S. (2024). Educational Constructivism. *Encyclopedia*, 4(4), 1534–1552. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia4040100>
- Veløy, C. (2025, December 15). Vil ha mer tradisjonell matteundervising framfor utforsking i klasserommet. NRK. <https://www.nrk.no/trondelag/vil-ha-mer-tradisjonell-matteundervising-framfor-utforsking-i-klasserommet-1.17600884>
- Vygotsky, L. S., & Luria, A. R. (2013). *Studies on the History of Behavior: Ape, Primitive, and Child*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203772683>

Me, myself and I? Nettstudium og utvikling av digitale læringskulturar.

Irina Pavlova, førstelektor i sosiologi, Høgskulen på Vestlandet

Abstract

Samfunnsmessige og teknologiske endringar har skapt eit aukande press på digital omstilling i alle sektorar. Høgare utdanning er inga unntak. Tal studentar som vel nettbaserte utdanningsløp er i vekst og 10 prosent av alle registrerte studentar i 2024 var registrert på nettbaserte studieprogram (Haugen et al., 2025, s. 41). Auke i fleksible utdanningstilbod er ein respons på politiske føringar det siste tiåret, mellom anna uttrykt i Strategien for digital omstilling i høgare utdanning 2021-2025 (Kunnskapsdepartementet, 2021). Høgskulen på Vestlandet har i 2024 starta Noregs første heildigitale bachelorprogram i sosiologi. Dette paperet tek utgangspunkt i følgjeforskninga på den heildigitale omlegginga på sosiologiprogrammet. Paperet ser på utvikling av digitale læringskulturar og diskuterer korleis pedagogisk design kan påverke kollektiv bygging av fagmiljø og individualisering av læringsløp i digitale studieprogram. Datagrunnlaget for studien er omfattande og består av: a) intervju med 25 studentar, b) kartleggingsundersøking ved studiestart i 2024 og 2025 (N=137), c) 4 refleksjonsnotat frå undervisarar på studieprogrammet, d) 1 gruppeintervju med lærarkollegiet, og e) ei rekkje fagmøte på studieprogrammet i perioden 2024-2026. I boka “Digital technology and the contemporary university” argumenterer Selwyn (2014, s. 141) for at det er naudsynt å motverke “*the digital hype that pervades higher education with more socially focused and publically minded concerns*”. Denne studien er eit bidrag til å nyansere digitaliseringsdiskursen ved å undersøkje korleis digitale praksisar og læringskulturar blir faktisk utvikla og erfarte frå student- og lærarperspektiva.

Litteratur

- Haugen, A., Holme, T. & Rabben, Å. K. (2025). *Tilstandsrapport for høyere utdanning 2025*. HK-dir. <https://kudos.dfo.no/documents/374516/files/47600.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2021). *Strategi for digital omstilling i universitets- og høyskolesektoren 2021-2025*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/c151afba427f446b8aa44aa1a673e6d6/no/pdfs/kd-strategi-digital-omstilling.pdf>
- Selwyn, N. M. (2014). *Digital technology and the contemporary university: degrees of digitization*. Routledge.

Medierepresentasjoner av kunstig intelligens i høyere utdanning: kulturelle dragkamper i Khrono (2022–2026)

Ralf Kirchhoff, NTNU, Institutt for helsevitenskap i Ålesund

Bakgrunn: Lanseringen av ChatGPT i 2022 har utløst debatter om akademisk integritet, vurderingsformer og styring i universitets- og høgscolesektoren. Eksisterende forskning består i hovedsak av tverrsnittsstudier av holdninger til kunstig intelligens (KI) og fanger i liten grad hvordan diskursen forskyver seg over tid.

Formål: Studien undersøker (1) hvilke temaer som er mest fremtredende i Khronos medierepresentasjoner av KI i perioden 2022–2026, og hvordan disse rammes inn, og (2) hvordan kulturelle dragkamper om KI rammes inn i medierepresentasjoner knyttet til ansatte, studenter og politikere. Teoretisk bygger studien på Halls representasjonsperspektiv kombinert med agendasetting og innramming.

Metode: Datagrunnlaget er 1 260 nyhetssaker om KI publisert i Khrono i perioden januar 2022 til februar 2026, hentet fra mediearkivet Atekst. Materialet ble analysert med innholdsanalyse i WordStat, der temamodellering basert på faktoranalyse ble kombinert med regelbasert kategorisering og manuell validering av tekstene.

Resultater: Fire temaer ble identifisert: Kunstig intelligens og bruk av KI (til stede i 80,6 % av tekstenhetene), Forskning og innovasjon (60,8 %), Forsknings- og høyere utdanningsminister (27,7 %) og Studentene (25,9 %). Dekningen utvikler seg fra en utforskende omtale i 2022, via en problemorientert fase preget av fusk, kontroll og rettssikkerhet i 2023 – 2024, mot en mer normalisert debatt om KI-integrering, sensur og vurderingsformer i 2025 – 2026. Aktørgruppene rammer KI ulikt inn: ansatte vektlegger kontroll og akademisk integritet, studenter rettssikkerhet og læring, og politikere kompetanse, konkurransekraft og regulering.

Konklusjon: Studien viser hvordan medierepresentasjoner setter agenda og rammer inn KI i universitets- og høgscolesektoren og synliggjør pågående dragkamper om definisjonsmakt over vurderingsformer og teknologibruk i academia. Funnene har relevans for pågående reguleringsprosesser, blant annet arbeidet med eksamen og sensur i kjølvannet av Malthe-Sørenssen-utvalget.

Nøkkelord: *kunstig intelligens, høyere utdanning, medierepresentasjoner, innramming, agendasetting, innholdsanalyse*

Schooling And Entrepreneurial Risk-Taking in a Welfare State: Evidence from Norway

(Sardar Wasi Ahmed* & Øivind Strand)

Abstract

This study examines how compulsory schooling reforms shape entrepreneurial risk-taking in a coordinated welfare-state economy. While human capital theory predicts that additional education enhances entrepreneurial capability, education simultaneously increases access to stable wage employment, raising the opportunity cost of entrepreneurial failure. In welfare-state contexts such as Norway, however, extensive social insurance systems, including income protection, universal healthcare, and active labor market policies, reduce downside economic risk. These countervailing forces suggest that education may not simply increase or decrease entrepreneurial participation but rather reallocate individuals across occupational risk profiles.

The study exploits the phased municipal implementation of Norway's nine-year compulsory schooling reform to construct quasi-experimental variation in educational attainment across birth cohorts and regions. Using linked administrative register panel data covering education, income, employment status, firm ownership, and earnings trajectories, in the current study we implement a difference-in-differences (DiD) and event-study design to estimate the causal impact of additional schooling on entrepreneurial entry and risk-intensive forms of entrepreneurship.

Entrepreneurial risk-taking is operationalized through multiple dimensions, including self-employment entry, employer entrepreneurship, industry-level failure risk, and post-entry income volatility. By integrating human capital theory with welfare-state risk insurance logic, this study advances entrepreneurship research by demonstrating how institutional contexts mediate the relationship between education and occupational risk-taking. The findings contribute to ongoing debates on entrepreneurial heterogeneity and the role of public institutions in shaping long-term entrepreneurial dynamics.

Keywords: Entrepreneurship, Education, Welfare State, Human Capital, Norway

*corresponding author: sardar.w.u.a.ahmed@ntnu.no

Tverrprofesjonell samarbeidslæring mellom vernepleier-, sykepleier og paramedisinstudenter v/Marita Melbye, HiM

Bakgrunn: Å ta vare på pasienter med komplekse helseutfordringer krever en helhetlig tilnærming og samarbeid på tvers av profesjoner. Det er behov for at studenter innen helse- og sosialfag får trent på tverrprofesjonelt samarbeid i utdanningsløpet. Tidligere forskning viser at tverrprofesjonell simulering, som en metode for tverrprofesjonell samarbeidslæring, gjennomføres i utdanning av helse- og sosialfaglige profesjoner. Til tross for disse funn er det lite kunnskap om tverrprofesjonell simulering der studenter fra vernepleie-, sykepleie-, og paramedisinstudenter simulerer sammen.

Det er gjennomført en pilotstudie der disse tre studentprofesjonene simulerer tverrprofesjonelt samarbeid fra hjemmet og til sykehus

Hensikt: Er å undersøke vernepleie-, sykepleie- og paramedisinstudenter sin erfaring med tverrprofesjonell simulering av pasientsituasjon, fra hjemmet til sykehus.

Metode: Studien bygger på tre fokusgruppeintervju med studenter som deltok på tverrprofesjonell simulering. Scenarioet i simuleringen handlet om en akutt forverring hos en utviklingshemmet bruker. Det var 5-6 studenter fra alle tre profesjoner i en fokusgruppe. Samlet var det 17 studenter. Analysen blir gjort ved å bruke Malteruds tekstkondensering.

Foreløpige resultat: Studentene sa at det tverrprofesjonelle samarbeidsprosessene var dynamiske og kontekstavhengige. Teamledelse forandret seg ut fra konteksten.

Alle informantene var enige i at vernepleierstudentene hadde en viktig funksjon med tanke på å trygge utviklingshemmede pasienter/bruker. De kjenner brukeren best og kan bidra med informasjon om brukeren.

Tidligere hadde studentene erfaring med at de ofte var isolert i eget fagmiljø. Å simulere sammen med studenter fra andre bachelorutdanninger ved samme utdanningsinstitusjon, ble sett på som en positiv og lærerik erfaring. Studentene trakk frem at de gjennom å simulere sammen fikk lære om og av hverandre og fikk respekt for hverandres profesjoner og roller i et tverrprofesjonelt samarbeidet.

Er arbeidslivsrelevans alltid relevant? Hvordan utvikle arbeidslivsrelevans på tvers av medie- og kulturutdanninger

Janne Heggvoll, Institutt for design, kunst og handverk, Høgskulen i Volda

Synnøve H. Amdam, Institutt for pedagogikk, Høgskulen i Volda

Innen høyere utdanning er arbeidslivsrelevans et pålagt kompetanseområde (Meld. St. 16 (2020–2021) der utdanningsinstitusjoner skal vurdere et bredt spekter av samarbeidsaktiviteter for å styrke koblingen til arbeidslivet gjennom hele studieløpet og der det understrekes at begrepet «arbeidslivsrelevans» er mangefasettert.

Samtidig har høyere utdanning andre hovedmål enn kvalifisering til arbeidslivet (Biesta, 2009). Mange bachelorutdanninger har ikke en klar yrkesinnretning eller fagkulturelle tradisjoner for fokus på arbeidslivsrelevans. Dette gjelder særlig innen humanistiske fag og kulturfag, der kreativitet, kritisk refleksjon og danning er viktige utdanningsmål (Biesta, 2009; 2021; Jacobs, 2009).

I denne studien undersøker vi derfor hvordan fagmiljø innen 5 bachelorprogrammer i medie- og kulturfag ved Høgskulen i Volda, med ulike faglige innretninger og yrkestilknytninger, har utviklet sine forståelser av arbeidslivsrelevans. Gjennom prosjektet *POE - Praksis, Oppdrag, Entreprenørskap* har fagmiljøene over tre år arbeidet med å utvikle læringsutbyttebeskrivelser, undervisningsmetoder og praksistyper som skal ivareta fagspesifikk arbeidslivsrelevans (Biggs et al., 2022). Vi undersøker de kulturelle dragkampene i denne prosessen gjennom refleksiv tematisk analyse av dokumenter fra ulike faser i prosjektet (Braun & Clarke, 2022).

Målet med studien er å vise hvordan fagmiljø innen ulike bachelorutdanninger kan sikre bevissthet rundt hva som kan forståes som arbeidslivsrelevans på et fagfelt og bygge disse forståelsene systematisk inn i i utdanningene gjennom meningsskapende samsvar (Biggs et al., 2022). Ut fra funnene i studien har vi utviklet en generalisert nivåløype for arbeidslivsrelevans på tvers av ulike typer bachelorutdanninger. Vi diskuterer denne nivåløypen og mulige videreutviklinger av denne.

Kilder:

Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). *Teaching for quality learning at university*, 5e. McGraw-hill education (UK).

Biesta, G. (2021). *World-centred education: A view for the present*. Routledge.

Biesta, G. (2009) Good education in an age of measurement: on the need to reconnect with the question of purpose in education. *Educ Asse Eval Acc* 21, 33–46. <https://doi.org/10.1007/s11092-008-9064-9>

Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. Sage Publications.

Jacobs, J. (2009). The humanities and the recovery of the real world. *Arts and Humanities in Higher Education*, 8(1), 26-40.

Meld. St. 16 (2020–2021). (2021). Utdanning for omstilling. Økt arbeidslivsrelevans i høyere utdanning. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20202021/id2838171/>

«Kulturelle dragkamper om dyrevelferd: Ulike terskler for sanksjoner mellom fisk og landdyr»

Øystein Klakegg¹, Marianne Glærum²

1. Førsteamanuensis i marin næring, Høgskolen i Molde, Kristiansund.
oystein.klakegg@himolde.no
2. Høgskolelektor i rettsvitenskap, Høgskolen i Molde, Kristiansund

Fisk opplever lidelse. Dyrevelferdsloven sidestiller fisk og landpattedyr. Det er langt flere fisk enn pattedyr som husdyr eller kjæledyr i Norge. Dødelighetstallene viser også at det både i prosent og i absolutte tall dør flere fisk enn landpattedyr i norske husdyrhold.

Studien undersøker anmeldelser vedrørende dyrevelferd i norsk akvakultur.

Gjennom juridisk analyse og gjennomgang av alle anmeldte saker vedrørende akvakultur fra Mattilsynet i tidsrommet 2004-2024 viser vi at det både anmeldes langt færre saker vedrørende akvakultur enn saker vedrørende landdyr og at reaksjonsbruken i fiskeoppdrett ofte er mindre alvorlig enn hos landdyr.

Denne asymmetrien peker mot et dyrevelferdshierarki der fisk i praksis tilkjennes lavere beskyttelsesstatus enn landdyr, til tross for lovfestet likeverdig beskyttelse. Forskjellen kan ikke forklares juridisk, men fremstår kanskje som resultat av kulturelle dragkamper om hva som teller som «god nok» dyrevelferd for fisk, hvilke skader som oppfattes som moralsk alvorlige, og hvor grensene går for akseptabel risiko i en teknologiintensiv næring. Det er kanskje også en «kulturell dragkamp» at mange aksepterer mindre av det som kan sees på som lav dyrevelferd hos landdyr som både lager lyd, viser mimikk og ofte har søte øyne, enn hos stille, mimikk manglende fisk som i tillegg lever «usynlige» under vannoverflaten.

Vi mener delvis at anmeldelsespraksis og reaksjonsbruk i akvakulturnæringen fungerer som et prisme for å forstå kulturelle endringsprosesser forståelsen og praktiseringen av dyreverdet og dermed også dyrevelferdsvurderingene. Kulturen og praksisen henger etter kunnskapen.

Dragkampen mellom omsorgs- og sikkerhetslogikker i utdanning om radikaliserings og voldelig ekstremisme for førstelinjeutøvere

Magnus R. Mostad, HVO

Forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme (RVE) krever tverretattlig innsats og integrasjon av ulike fagområder, slik som politiet, sikkerhetsmyndigheter, kommunale tjenester, helse- og sosialfaglige aktører og skolesektoren. Dette innebærer at ulike kulturelle og profesjonsfaglige logikker brynes mot hverandre i et komplekst saksområde. Det har etter hvert vokst frem spesialiserte videreutdanninger om forebygging av RVE. Tverrfagligheten innenfor dette feltet gjør at det er behov for bevissthet og kunnskap om hvordan de ulike kulturelle og profesjonsfaglige logikkene påvirker slike spesialiserte videreutdanninger.

Innenfor RVE er følgende to motstridende logikker og begrepspar sentrale: Omsorg versus sikkerhet (care vs security) og deradikalisering versus løsrivelse (deradicalisation vs detachment). Det er naturlig at ulike profesjoner vektlegger disse ulikt når de tar stilling til hvordan de skal tilnærme seg personer som er i risikozonen for RVE. I dette konferansebidraget presenteres resultatene av en studie av hvilken av de ulike logikkene som forekommer hyppigst. Pensumet som brukes i videreutdanningen ble brukt i studien som empirisk materiale for å kartlegge hvilke logikker som vektlegges.

Pensumet ble analysert deduktivt. Når det gjelder den praktiske delen av pensumtekstene, hvor det beskrives hvordan profesjonsutøvere praktisk bør gå frem i forbindelse med forebygging av RVE, så viser studien at omsorgsperspektivet (care) vektlegges i betydelig grad, mens sikkerhetslogikker (security) og beslektede arbeidsmåter i mindre grad er eksplisitt integrert i pensumtekstene. Når det gjelder forholdet mellom deradikalisering (deradicalisation) og løsrivelse (detachment) så har disse noenlunde jevn vektning.

Realisme og antirealisme i kulturpolitikk og kulturpolitisk forskning

Ådne Marius Meling, HVO

Omgrep som "eigenverdi" og "instrumentell verdi" finst overalt i kulturpolitiske dokument og kulturpolitiske forskingspublikasjonar. Enkelte forskarar hevdar at all kulturpolitikk er sjølvinnlysande instrumentell, medan andre implisitt avviser ein slik påstand ved å hevde at kulturpolitikken også kan grunnjevast med argument om "eigenverdien" til kunsten og kulturen. Det er usemje blant kulturpolitiske forskarar om korleis desse omgrepa skal tolkast. Kva betyr det at kunst og kultur har «eigenverdi»?

Presentasjonen tar utgangspunkt i kulturpolitiske forskingspublikasjonar, og gjev på bakgrunn av desse ei metafysisk tolking av omgrepa «eigenverdi» og «instrumentalisme». Tolkingsarbeidet munnar ut i følgjande påstand: Under omgrepa eigenverdi og instrumentell verdi finn vi ein meir fundamental metafysisk debatt, nemleg skiljet mellom realisme og antirealisme.

I presentasjonen vil det bli argumentert for at ein mogleg årsak til at kulturpolitiske forskarar har hatt vanskar med å konseptualisere omgrep som "eigenverdi" og "instrumentell verdi", er at dei har hatt ein tendens til å oversjå dei metafysiske premissa som underbyggjer kvart av desse omgrepa. Omgrepa "eigenverdi" og "instrumentell verdi" blir meir forståelege dersom vi føreset at dei byggjer på ulike ontologiske premissar. Ein mogleg veg framover i kulturpolitisk forskning kan derfor vere å skilje meir eksplisitt mellom realisme og antirealisme som underliggjande politiske premissar. Dette kan potensielt også gjere det lettare å forstå forskaren si analytiske posisjonering.

Kulturelle dragkamper i møtet mellom jus og påståtte paranormale erfaringer

v/Marianne Glærum

Høgskolelektor i rettslære

Høgskolen i Molde University College, Campus Kristiansund

Marianne.glarum@himolde.no

Sammendrag:

Artikkelen undersøker hvordan rettssystemet forholder seg til påstander om paranormale erfaringer i møte med juridisk rasjonalitet, med utgangspunkt i «Spøkelsesdommen» fra Gudbrandsdal tingrett (2012). Saken gjaldt en boligkjøper som ønsket å heve kjøpet fordi boligen angivelig var hjemsøkt. Retten konkluderte med at dette ikke utgjorde en rettslig mangel, ettersom påstandene ikke kunne dokumenteres eller etterprøves.

Formålet er å belyse hvordan retten skiller mellom subjektive opplevelser, forestillinger om det overnaturlige og rettslig relevante fakta, samt hvilke konsekvenser dette får for vurderingen av mangler ved fast eiendom etter gjeldende rett. Artikkelen diskuterer også om dagens rettslige rammer er tilstrekkelige, eller om det er behov for rettspolitiske endringer for å ivareta kjøpere som opplever slike påståtte forhold som reelle og belastende.

Gjennom en analyse av dommen, med særlig vekt på bevisvurdering og rettens begrunnelse, viser artikkelen hvordan juridisk metode fungerer som et rasjonelt og stabiliserende rammeverk. Samtidig inngår intervjuer med personer som påstår å ha opplevd paranormale fenomener, som en kontrast til rettens fokus på dokumentasjon og etterprøvbarhet. Dette reiser spørsmålet om retten i større grad bør vektlegge de materielle og psykiske virkningene slike opplevelser har for kjøpere som opplever en bolig som er antatt hjemsøkt.

Studien belyser dermed spenningen mellom individuelle opplevelser av det overnaturlige og rettens krav til rasjonalitet og bevis, og reiser spørsmål om hvordan slike erfaringer bør forstås og håndteres innenfor kontraktsretten.

Nøkkelord: juridisk metode, rettens rasjonalitet, virkelighetsforståelser, overnaturlige fenomener, bevisvurdering, retts sosiologi, fast eiendom, «spøkelsesdommen».

Abstract:

The article examines how the legal system deals with claims of paranormal experiences in the context of legal rationality, based on the “Ghost Judgment” from the Gudbrandsdal District Court (2012). The case concerned a homebuyer who sought to rescind the purchase because the property was allegedly haunted. The court concluded that this did not constitute a legal defect, as the claims could not be documented or verified.

The aim is to shed light on how the court distinguishes between subjective experiences, beliefs in the supernatural, and legally relevant facts, as well as the consequences this has for the assessment of defects in real property under current law. The article also discusses whether the existing legal framework is sufficient or whether there is a need for legal policy reforms to protect buyers who experience such alleged conditions as real and distressing.

Through an analysis of the judgment, with particular emphasis on the evaluation of evidence and the court’s reasoning, the article shows how legal methodology functions as a rational and stabilizing framework. At the same time, interviews with individuals who claim to have experienced paranormal phenomena are included as a contrast to the court’s focus on documentation and verifiability. This raises the question of whether the courts should give greater weight to the material and psychological effects such experiences have on buyers who perceive a property as haunted.

The study thus highlights the tension between individual experiences of the supernatural and the legal system’s requirements of rationality and evidence, and raises questions about how such experiences should be understood and handled within contract law.

Keywords: legal method, legal rationality, conceptions of reality, supernatural phenomena, evaluation of evidence, legal sociology, real estate, “ghost judgment.”

«Paper in a day» en potensiell moderator for kulturelle motsetninger innen publisering i akademia

Forfattere: Tom Erik Jorung Solstad¹, Atle Hole Sæterbakken¹ og Vidar Andersen¹

¹Høgskulen på Vestlandet, Institutt for idrett, kosthold og naturfag, Sogndal, Norge.

I nåtidens høyere utdanning er det en tydelig motsetning mellom institusjonelle finansieringsmodeller som krever høy publiseringsrate («tellekantkultur»), og de ansattes praktiske hverdag preget av tidsknapphet og fragmenterte oppgaver for å nå disse publiseringsmålene. I tillegg vil det for uerfarne forskere være barrierer som manglende kjennskap til publiseringsprosessen, lav tiltro til egne evner og frykt for avslag, som begrenser deres involvering i forskning. Når kultur forstås som et resultat av praksis, representerer disse motsetningene en kulturell dragkamp mellom institusjonaliserte forventninger og den faktiske muligheten for høy forskningsaktivitet.

Denne studien utforsker konseptet «Paper in a Day» (PiaD) som en alternativ praksis for å moderere disse kulturelle motsetningene. PiaD innebærer at en gruppe fagansatte i høyere utdanning samarbeider mot å ferdigstille et vitenskapelig manuskript gjennom én intensiv dag, noe som utfordrer den tradisjonelle, langvarige og ofte isolerte skriveprosessen. Gjennom en kvalitativ spørreundersøkelse ved en norsk høyere utdanningsinstitusjon undersøkes deltakernes erfaringer med denne arbeidsformen, med særlig vekt på tidseffektivitet og samspillet i grupper med ulik forskningskompetanse.

Da datainnsamlingen pågår, antas det hypotetisk at PiaD fungerer som en arena for kulturell endring ved å senke/fjerne barrierer som frykt og tidsnød ved hjelp av virkemidler som sosial støtte og kollektiv mestring. Studien belyser hvordan akademisk identitet og publiseringskultur kan endres når etablerte arbeidsmønstre utfordres av nye, sosiale praksiser.

Bjarne Goksøyr Pareliussen, NTNU

Ellen Bjørge Ekse, NTNU

Safety cultures in future nuclear-powered merchant ships

Abstract

In the maritime sector, there is a growing need to develop alternative fuel solutions to support the decarbonization of shipping. This study is part of the Nuclear Propulsion for Merchant Shipping II (NuProShip II) initiative, which explores how small modular reactors (SMRs) for deep-sea vessel propulsion could replace fossil-fuel-based systems. Introducing nuclear propulsion into the maritime industry will change established work practices and, consequently, safety considerations. Identifying key factors in how the safe operation of nuclear ships should be carried out is critical. Safety is a major concern in both the maritime and nuclear industries, but the two sectors have evolved differently. The maritime industry's safety culture has developed over centuries through practice, experience, trial, and error, forming what is known as seamanship. Formal regulations and procedures have been added in recent decades, usually building on existing practical knowledge. In contrast, the nuclear industry's safety culture is rooted in strict regulation, engineered redundancy, and science-based training programs. If nuclear propulsion is adopted in merchant shipping, the resulting safety culture will be a critical factor in safe operations. However, it remains uncertain how the two safety cultures—maritime and nuclear—will interact in practice. This paper examines the safety cultures of both industries and discusses the potential implications of merging them, as well as the risks if one culture becomes dominant on board nuclear-powered merchant ships.

Abstrakt Fjordkonferansen 2026:

Generalist eller spesialist? Balansekunst i utvikling av sosialarbeidarutdanningar

Ellen Andenes, Institutt for sosialfag, Høgskulen i Volda

Kristin Ljoså Sørheim, Institutt for sosialfag, Høgskulen i Volda

Synnøve H. Amdam, Institutt for pedagogikk, Høgskulen i Volda

Medan sosialarbeidar internasjonalt er ei felles nemning, har Noreg ein tradisjon med to separate profesjonsutdanningar: sosionom og barnevernspedagog. Innføringa av Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagsutdanningane (RETHOS, 2020) har tydeleggjort dette skiljet.

Barnevernspedagogutdanninga har fått ei tydelegare dreining mot spesifikke yrkesfelt, medan sosionomutdanninga i større grad framstår som ei generalistutdanning. Denne utviklinga utfordrar utdanningsinstitusjonane sitt handlingsrom og tvingar fram ein diskusjon om kva som er felles og kva som er profesjonsspesifikk kompetanse.

Dette bidraget utforskar problemstillinga: «Korleis kan ein gjennom studieutvikling balansere nasjonale og lokale dragkampar mellom felles og profesjonsspesifikk kompetanse uttrykt i læringsutbytteomtaler?»

Gjennom dokumentanalyse av nasjonale retningslinjer og lokale prosessdokument i studieutviklingsarbeid for barnevern- og sosionom-utdanningane ved Høgskulen i Volda, undersøker vi likskapar og forskjellar i kompetanseforståing. Studien nyttar ei refleksiv tematisk analyse (Braun & Clarke, 2022) for å drøfte funna i lys av teori om kjernekompetanse, felleskompetanse og overlappende kompetanse (Jakobsen, 2014), samt prinsippet om meningssskapande samsvar i bruk av læringsutbytteomtaler (Biggs et al., 2022).

Resultata gir innsikt i korleis utdanningsinstitusjonar med begge desse utdanningane kan navigere mellom sentral styring og lokal fridom. Vi argumenterer for at ei medviten organisering av fellesemne og profesjonsspesifikke emne er avgjerande for å sikre både fagleg kjernekompetanse og felleskompetanse. Målet er å bidra til den nasjonale debatten om framtidens sosialarbeidarutdanningar og deira plass i velferdsstaten.

Kjelder

Biggs, J., Tang, C., & Kennedy, G. (2022). *Teaching for quality learning at university*, 5e. McGraw-hill education (UK).

Braun, V., & Clarke, V. (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. Sage Publications.

Jakobsen, F. (2014). "Læring med, af og om hinanden. Resultater fra et tværfagligt klinisk studieafsnit" i Willumsen og Ødegård (red): *Tverrprofesjonelt samarbeid – et samfunnsoppdrag*. Universitetsforlaget.

RHETOS (2020). Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagsutdanningane. Henta frå: [Nasjonale retningslinjer for helse- og sosialfagsutdanningene \(RETHOS\) - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/nasjonale-retningslinjer-for-helse-og-sosialfagsutdanningene)

Remote ROV operations as a cultural tug-of-war over coordination practices and shared understanding: A research design plan

Authors: Victor Owoloja PhD candidate, Associate Professor Bjarne Pareliussen, Professor Marte Fanneløb Giskeødegård

PhD in Remote Maritime Operations

Department of Ocean operations and Civil engineering, NTNU Alesund

Abstract

Remote operations are becoming increasingly common in maritime work, as activities that were once carried out completely at offshore are being moved to onshore remote operations centres. While these new ways of working may reduce exposure to hazardous environments, they also change who does what, from where, and how people work together. These changes also create tension between long-standing ways of working on the operational site and new ways of working from remote centres, as roles, tasks, and expectations are renegotiated. In this way, coordination becomes the practical process through which broader cultural questions about work practices, responsibility, and shared understanding play out. This paper sets out a methodological approach for studying how shared understanding among teams can be (or is) built in remote maritime operations, and what implications this may have for safety. Our focus is on remote ROV operations, where onshore personnel, offshore vessel crews, service providers, and digital systems collaborate in real time. The paper shows how remote ROV operations, as a case, can be studied as a cultural tug-of-war over how distributed teams in the remote landscape develop coordination practices that promote shared understanding. The paper argues that interviews can show how actors describe their work, responsibilities, and coordination challenges, while ethnographic observation can also help examine how coordination happens during real-time operations. In the end, the contribution shows how a research design that combines interviews and observation can study remote ROV operations as a cultural change process, where operational knowledge, authority, and responsibility are redistributed across onshore and offshore boundaries.

Keywords: Remotely Operated Vehicle ROV, Maritime, Remote operations, Coordination, Safety, Situational awareness

Culture Values and MNEs' Strategies in B2B International Marketing: A Systematic Literature Review

Weihoa Huang, NTNU

Research Question:

What are the relationships between national culture values and multinational enterprises' strategies in B2B international marketing?

Research Abstract:

In today's environment of uncertainty and deglobalization, MNEs are required to their adaption of international marketing strategies under the paradox of centralization and decentralization (Cardy et al., 2025). While evaluating international marketing strategies, an evitable factor is the difference of national culture values, for example, culture dimensions according to Hofstede (1983). In the reality, MNEs have different presence in their global markets including sales office subsidiaries and B2B partners such as retailers. This paper seeks to have a systematic understanding of the relationship between national culture and strategies in B2B international marketing which is specifically in the marketing department or team level. The research investigates culture value dimensions according to classic models, for example, Hofstede's framework (1983). As for investigating marketing dimensions, the study first explores the classic 4Ps (McCarthy, 1964).

The study adopts a systematic literature review underpinned by an inductive grounded theory approach. The method is chosen to ensure transparency, reproducibility and a well-structured overview of existing research that minimises the potential risk of bias and errors (Bandara et al., 2015; Kraus et al., 2020; 2022; Tranfield et al., 2003). The study reports the results following the Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) guidelines, which enhances methodological rigour by offering a standardised checklist and flow diagram to ensure transparency and traceability throughout the review process (Kraus et al., 2022).

The study seeks to distinguish the current research attentions and gaps of the relationships between culture dimensions and marketing strategies, such that it develops research agenda for future studies.

References

- Bandara, W., Furtmueller, E., Gorbacheva, E., Miskon, S., & Beekhuyzen, J. (2015). Achieving Rigor in Literature Reviews: Insights from Qualitative Data Analysis and Tool-Support. *Communications of the Association for Information Systems*, 37, 154–204. <https://doi.org/10.17705/1CAIS.03708>
- Cardy, C., Schmitz, B., Plötner, O., & Habel, J. (2025). Deglobalization and the emergence of confederated communities. *International marketing review*, 1–32. <https://doi.org/10.1108/IMR-12-2024-0517>
- Hofstede, G. (1983). The Cultural Relativity of Organizational Practices and Theories. *Journal of International Business Studies*, 14(2), 75–89. <https://doi.org/10.1057/palgrave.jibs.8490867>
- Kraus, S., Breier, M., & Dasí-Rodríguez, S. (2020). The art of crafting a systematic literature review in entrepreneurship research. *International entrepreneurship and management journal*, 16(3), 1023–1042. <https://doi.org/10.1007/s11365-020-00635-4>
- Kraus, S., Breier, M., Lim, W. M., Dabić, M., Kumar, S., Kanbach, D., Mukherjee, D., Corvello, V., Piñeiro-Chousa, J., Liguori, E., Palacios-Marqués, D., Schiavone, F., Ferraris, A., Fernandes, C., & Ferreira, J. J. (2022). Literature reviews as independent studies: guidelines for academic practice. *Review of managerial science*, 16(8), 2577–2595. <https://doi.org/10.1007/s11846-022-00588-8>
- McCarthy, E. J. (1964). *Basic marketing: a managerial approach* (Rev. ed.). Richard D. Irwin.
- Tranfield, D., Denyer, D., & Smart, P. (2003). Towards a Methodology for Developing Evidence-Informed Management Knowledge by Means of Systematic Review. *British journal of management*, 14(3), 207–222. <https://doi.org/10.1111/1467-8551.00375>

From Authority to Advocacy: How Paternalistic Leaders Navigate Multi-Level Cultural Tensions in Public Organizations

Marcus Nikolay Vatne¹

¹School of International Business, Norwegian University of Science and Technology (NTNU)

ABSTRACT

Public organizations operate under explicit national mandates and bureaucratic structures, but their daily operations are often shaped by strong professional cultures characterized by distinctive norms and expectations for appropriate practice. Leaders in these environments occupy formal hierarchical roles, but their legitimacy depends both on adherence to national and organizational values and on being recognized as credible by professional groups whose standards may diverge from bureaucratic expectations. Drawing on theories of social identity leadership, cultural identities, and identity salience, this study develops a conceptual model of how leaders navigate cultural tensions within public organizations. We argue that national and organizational cultures establish the general boundaries of acceptable leadership, whereas professional culture often constitutes the most salient frame in everyday work because it shapes followers' perceptions of their leader's competence, credibility, and legitimacy. If these cultural expectations are misaligned, leaders face downward pressures to implement national and organizational values and upward pressures to champion followers' professional interests in their organization. We propose that these tensions generate oscillation in paternalistic leadership behaviors: authoritarian behaviors to align with national and organizational expectations, and moral and benevolent behaviors where leaders act as in-group champions of their followers' professional culture. Paternalistic leadership is thus conceptualized as a culture-brokering approach through which public organizations become arenas for negotiating professional identity and leadership legitimacy under multilevel cultural pressures.

Keywords: Multilevel cultures; Professional culture; Public organizations; Identity leadership; Paternalistic leadership; Identity salience.

Forfattere:

Helen Berg¹; Marit By Rise²; Rigmor Einang Alnes¹; Aslak Steinsbekk³

Tilknytning:

¹ Institutt for helsevitenskap i Ålesund, NTNU

² Institutt for psykisk helse, NTNU

³ Institutt for samfunnsmedisin og sykepleie, NTNU

Tittel:

Å ta i bruk VR i grunnskolen for elever med deltakelsesutfordringer: erfaringer fra skoleansatte og foreldre

Sammendrag

Formål

Denne studien undersøkte fagpersoners og foreldres erfaringer med hva som kreves for å legge til rette for at elever med ulike deltakelsesutfordringer kan ta i bruk virtuell virkelighet (VR) i offentlig grunnskole, med særlig vekt på nødvendige tilpasninger og støttestrukturer.

Design

En utforskende kvalitativ studie gjennomført som del av et kommunalt innovasjonsprosjekt.

Setting

Offentlige grunnskoler i en norsk kommune.

Deltakere

Data ble samlet inn mellom januar 2024 og juni 2025 gjennom semistrukturerte individuelle og parintervjuer med lærere, helsesykepleiere, miljøterapeuter og foreldre (n = 10). Supplerende data inkluderte observasjonsnotater, erfaringsrapporter og prosjektdokumenter. Data ble analysert med tematisk analyse.

Resultater

Fagpersoner rapporterte behov for tid og opplæring for å bli trygge brukere av teknologien, før VR kunne introduseres for elevene. Dette inkluderte utprøving av utstyr, feilsøking av tekniske problemer og å bli kjent med programvare. Stabil skjermdeling ble fremhevet som avgjørende for at lærerne kunne veilede elevene under VR-aktiviteter. Deltakerne understreket betydningen av forhåndsplanlagte og strukturerte aktiviteter, inkludert individuell tilpasning av VR-programmer og gradvis eksponering. Tilpasning av utstyr til

elevene, og oppmerksomhet på det fysiske miljøet ble trukket frem som viktig for komfort og sikkerhet. Deltakerne beskrev behovet for at skoleledere var åpne for innovasjon, og organisatorisk støtte for å prioritere ressurser for å utforske VR ble beskrevet som nødvendig for implementering. Skepsis fra foreldre og kolleger, særlig knyttet til bekymringer om skjermtid og gaming, ble oppgitt som en utfordring.

Konklusjon

Å tilrettelegge for at elever skal kunne bruke VR i skolesammenheng krever mer enn tilgang til teknologien. Innføringen er en kompleks og ressurskrevende prosess som avhenger av organisatorisk beredskap, faglig kompetanse og pedagogisk forankring.

Raquel Barba Martínez

Høgskulen i Volda

Patterns of Journalistic Production among Multicultural Journalists in Norwegian Media: An Exploratory Content Analysis

Abstract

This article aims to map out the presence and role of journalists with multicultural backgrounds in Norwegian media. Through an exploratory content analysis of 25 online media, it aims to identify patterns of editorial practices around the inclusion of multicultural backgrounds, such as the type of contents they cover, an approximate number of multicultural journalists in Norwegian media, and differences between national, regional and local media, among others.

The study builds upon previous literature that highlights both structural efforts and persistent gaps in the inclusion of journalists with multicultural backgrounds in Scandinavian newsrooms, together with a very low presence of multicultural journalists in Norwegian media compared with the populational density of these groups in the Norwegian society. Previous studies indicate that, despite a stated willingness among media organizations to hire multicultural journalists and a general acknowledgment of the need for targeted recruitment strategies, only a minority effectively implement such measures. The literature also reveals shared dissatisfaction among multicultural journalists regarding their newsroom experiences. In many cases, they are primarily assigned cultural or international affairs directly related to their background, not being given the opportunity to develop other sections such as national politics or economics. This can limit their integration into core editorial routines and reinforce perceptions of them as “the other”.

The goal of this article therefore is to identify patterns of editorial practices that could later be further explained to figure out how multicultural backgrounds are recognized and operationalized in the editorial routines of Norwegian media.

Corporate Governance, Cost Stickiness and Firm Performance: Evidence from Nordic Listed Firms

Ieda Nygård, NTNU

Abstract

This study examines the relationship between corporate governance, cost stickiness, and firm performance in Nordic listed firms (2015 – 2024). Following Anderson, Banker, and Janakiraman's (2003), cost stickiness is measured using changes in SG&A costs relative to changes in revenue at the firm-year level. First, we examine whether stronger corporate governance is associated with lower levels of cost stickiness. Second, we examine whether cost stickiness is negatively associated with firm performance. Finally, we assess whether cost stickiness mediates the relationship between corporate governance by evaluating whether the inclusion of cost stickiness reduces the governance-performance relationship. All models control firm characteristics and include firm and year fixed effects. The findings provide evidence on the role of corporate governance in shaping firm's cost adjustment behavior and its implications for firm performance. By highlighting cost stickiness as a potential mechanism through which governance affects firm performance, this study contributes to the literature on corporate governance and cost behavior and offers insights for managers, investors, and policymakers.

Keywords

Adjustment costs, corporate governance, cost stickiness, firm performance

Kulturelle dragkampar i akademia: Står fagfellepraksis for fall?

Dorthea Sekkingstad, HVL, Ingrid Femdal, HIØ, Ann Sofi Larsen, HIØ, og Bente Ulla, HIØ

Fagfellevurdering har lenge vore ein berebjelke i akademisk kunnskapsproduksjon og blir gjerne forstått som ei etisk praksis prega av openheit, saklegheit og kollegialt ansvar (De forskningsetiske komiteer, 2014). Samstundes er praksisen i endring, forma av nye publiseringsregime, teknologiske moglegheiter og forskingspolitiske føringar. Arbeidet er skeivt fordelt ved at ei lita gruppe forskarar tek ein uforholdsmessig stor del av belastninga, og mykje tyder på at det finst betydelege variasjonar i fagfellevurdering på tvers av vitskapsfelt, tidsepokar og kontekstar (Horta & Santos, 2025).

Denne studien undersøker kva som kjenneteiknar fagfellevurderingspraksisar i samtidskonteksten. Studien opnar for å drøfte pågåande kulturelle dragkampar der normer, profesjonsforståingar og praksisar blir forhandla fram. Gjennom tre fokusgrupper med til saman 16 erfarne fagfellar analyserer vi korleis dei omtalar rolla si, kva dei legg vekt på i vurderingsarbeidet, og korleis dei opplever moglegheiter og utfordringar knytte til dette arbeidet.

Analysen viser at fagfellevurdering blir forstått både som eit handverk, ei dugnadsånd og ei pliktkjensle overfor forskarfellesskapet. Deltakarane framhevar motivasjonen som ligg i å styrke kvaliteten i eige fag- og forskingsfelt og i å vidareutvikle eigen kompetanse. Samstundes peikar dei på eit aukande tidspress, der fagfellearbeidet ofte blir ei «einsam affære» i ein publiseringskultur der teljekantar og effektivitet får stadig større plass. Slik framstår fagfellevurdering som ein praksis der grunnleggjande verdiar i akademisk kultur er til forhandling.

Vi argumenterer for behovet for kollektive arenaer for refleksjon og dialog som kan styrke fagfellepraksisen som ein berekraftig og etisk forankra del av akademisk kultur

A Process Model of Strategic Activation of Environmental Compliance
Transforming Underutilized Environmental Data into Organizational Capabilities

-Ajay Kumar, PhD Candidate, School of International Business, NTNU

As environmental regulations intensify, compliance functions are reshaping organizational cultures. Requirements for Environmental Product Declarations and Digital Product Passports increasingly oblige firms to collect, standardize, and disclose detailed life-cycle data. Yet in many established organizations, compliance remains framed as a cost center, which is characterized as reactive, technical, and detached from strategy. This paper reframes compliance as a cultural and strategic transformation process.

Building on insights from International Organization for Standardization standards such as ISO 59010, ISO 59020, and ISO 14040, the paper develops a five-stage process model that links compliance-driven data collection to strategic activation. Drawing on dynamic capabilities, institutional theory, and transition management, the model conceptualizes compliance routines as learning infrastructures. Through structured environmental data management, cross-departmental knowledge integration, hotspot identification, feasibility assessment, and iterative feedback loops, organizations can transform regulatory pressure into strategic insight.

We argue that a “culture of compliance” becomes a strategic resource when environmental data is treated not merely as reporting output but as shared organizational knowledge. Such a shift requires cultural change: from siloed reporting practices to collaborative sensemaking; from short-term cost minimization to long-term capability building; and from external legitimacy-seeking to internal value creation. In doing so, compliance infrastructures evolve into platforms for innovation, cross-functional coordination, and circular business model development.

By positioning compliance as a driver of organizational learning and adaptive capacity, the paper contributes to research on cultural change processes and demonstrates how regulatory obligations can catalyze strategic transformation rather than constrain it.

Kulturelle dragkampar i vidaregåande skule: Kollegarettleiing som inngang til profesjonell utvikling

Elin Bø Morud, NTNU, og Dorthea Sekkingstad, HVL

Nasjonale styringsdokument, som *Kultur for læring* og *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*, framhevar profesjonsfellesskapet og systematisk samarbeid som sentrale verkemiddel for å styrke profesjonell praksis og utvikle læringsmiljø som fremjar god opplæring for elevar og lærlingar. Skulekultur har stor betydning for elevresultat, og samarbeid er ein nøkkelfaktor i utviklinga av kollektiv kompetanse (Paulsen & Forfang, 2024; Sølvi & Roland, 2022). Samstundes viser forskning at lærarar i vidaregåande skule har ein noko svak tradisjon for samarbeid. Dette kan knytast til store og avdelingsdelte skular som ofte fungerer som laust kopl system, prega av sterke fagmiljø, høg grad av autonomi og ulike avdelingskulturar (Paulsen, 2019; Huffman et al., 2016).

I eit slikt landskap oppstår spenningar mellom bruk av individuell og kollektiv tid (Sekkingstad, Morud & Glosvik, 2026). Ulike oppfatningar om kven som skal møtast, korleis tid bør nyttast og kva formål møta skal tene, skapar kulturelle dragkampar som gjer det krevjande å etablere felles praksisar og varige arenaer for deling, refleksjon og kollektiv utvikling. For skuleleiarar blir det derfor avgjerande å forstå og handtere desse spenningane for å kunne byggje profesjonskulturar som støttar lærande leiing og felles praksisutvikling.

Denne studien set søkjelys på *kollegarettleiing* som ein del av profesjonsfellesskapet og undersøker *kva som fungerer som drivarar og barrierar for utvikling av kollegarettleiing mellom lærarar i vidaregåande skule*.

Empirien er basert på tre fokusgruppeintervju med skuleleiarar ved fem vidaregåande skular på Vestlandet som har arbeidd med lærande leiing. Intervjua blir analyserte gjennom innhaldsanalyse, og funna blir drøfta i lys av teoriar om lærande leiing, skulekultur og profesjonell utvikling.

Høna eller egget – sjukefråvær og organisasjonskultur

Leif Longvanes, Høgskulen i Volda
 Torbjørn Årethun, Høgskulen på Vestlandet
 Jon Gunnar Nesse, Vestlandsforskning

Det er stor merksemd om sjukefråværet i norsk arbeidsliv og mange instansar er involverte i arbeidet med å redusere sjukefråværet. Avtalane om Inkluderande arbeidsliv (IA-avtalane) dokumenterer det felles engasjementet frå staten, arbeidstakar- og arbeidsgjevarorganisasjonane på dette feltet¹.

Deal og Kennedy² seier at organisasjonskultur er «måten vi gjør tingene på her». Måten «vi gjør det på her» bygger på normer og verdiar (Schein³) i grupper og organisasjonar og kan innehalde haldningar til nærvær og fråvær på (og frå) arbeidsplassen. Nærvær- og fråvæsfaktorar til Steers & Rhodes⁴ tek føre seg normene til gruppene som ein faktor som påverkar eit mogleg press på å vere til stades på arbeidsplassen. Utifrå dette kan ein forstå at organisasjonskultur både kan vere ei årsak til, men og ein verknad av, nærvær og fråvær på ein arbeidsplass.

Studien er ei kvantitativ undersøking basert på data frå to spørjeundersøkingar om organisasjonskultur ved Høgskulen på Vestlandet (2018 og 2023) basert på verktøyet OCAI⁵ og offisielle sjukefråværsstatistikk frå HVL på dei same tidspunkta.

I artikkelen samanliknar og drøftar vi korrelasjon mellom sjukefråvær og oppfatninga av organisasjonskultur på avdelingsnivå ved HVL. Sidan vi har tidsserie på båe datasetta gjer vi eit forsøk på å sjå kva som kan vere høna og egget med omsyn til sjukefråvær og organisasjonskultur.

---

¹ https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/arbeidsmiljo-og-sikkerhet/inkluderende_arbeidsliv/id947/

² Deal, T. E. & Kennedy, A. A. (1982). *Corporate cultures*. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

³ Schein, E. H. (2010). *Organizational culture and leadership* (Bd. 2). John Wiley & Sons.

⁴ Steers, R. M., & Rhodes, S. R. (1978). Major influences on employee attendance: a process model. *Journal of applied Psychology*, 63(4), 391.

⁵ Cameron, K. S. & Quinn, R. E. (2006). *Diagnosing and changing organizational culture. based on the competing values framework*. John Wiley & Sons Inc.

Culture in the Management of Natural Resources in Norway: Can Decision-Makers Make Responsible Decisions in Cases of Complex and Wicked Problems?

Christina Hellevik, NTNU

This article is a reflection on the empirical data collected on case studies in Norway over four years. Through these cases, we focus on the understanding and integration of scientific information into decision-making.

The first case is the management of the drinking water catchment Brusdalsvatn and the many struggles for land and development over the past decades. The municipality has been torn between the demands of different actors in the local society and, more recently of the Norwegian Road Authority. In other cases where nature protection was at stake, the struggles are between the developers, the municipalities and their local societies and the State.

From both cases, a certain trend in decision-making, or what could be termed, a “decision-making culture” emerges. Tactics such as bullying and threatening to pull out of local societies when obstacles are encountered are commonplace. In the first case, the Norwegian Road Authority stalled a road development project as the municipality requested an impact assessment, based on scientific advice. In the second case, developers threatened to shut down retail areas when authorisations were denied.

Due to the complexity of water pollution with emerging pollutants and the equally complex balance of species in important ecosystems, scientific advice needs to be integrated into decision-making through effective science-policy interface. However, the pressure put by external actors and their tactics can hamper responsible decision-making for local populations in Norway.

Kampen om sakprosaen

Lars J. Halvorsen, Høgskulen i Volda

Paul Bjerke, Høgskulen i Volda

Sakprosa kan betraktes som et ordnet sosialt felt kjennetegnet av egne praksiser og institusjoner. Det er etablert spesialiserte sakprosaforlag, sakprosapublikasjoner og egne skaprosapriser. Mange av forfatterne er organiserte i Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening (NFFO) og NFFO har vunnet flere viktige politiske seire de siste tiårene. En av disse er etableringen av en egen innkjøpsordning for sakprosa. Spillereglene for sakprosa er likevel uklare. En viktig årsak er at mange av forfatterne tilhører andre samfunnsområder med sine egne spillereglene for den faglige virksomheten. Sakprosaforfattere kan være politikere, jobbe i forvaltningen eller ha bakgrunn fra privat eller frivillig sektor. En god del sakprosa skapes også av akademikere og journalister, som innenfor sine egne felt jobber innenfor tydelige etiske rammer for sin virksomhet.

Den heterogene bakgrunnen til sakprosaforfatterne kan gi opphav til kulturelle drakamper om spillereglene for sakprosaen. Et eksempel er journalisten Marte Michelets bok: *Hva visste hjemmefronten*, som ble møtt med sterk kritikk fra faghistorikere, som sågar endte med å publisere en motbok til Michelets verk. Formålet med dette kapittelet vil være å undersøke interfelt dynamikken i de kulturelle dragkampene om spillereglene for arbeidet med to nyere sakprosaer: Dag Hessens *Å tenke med Zapffe* (2025) og Steinar Suvatne og Jørgen Gilbrandts *Partiet* (2025). Analysene vil basere seg på analyser av intervjuer og dokumenter.

Utvikling av et tverrfakultært utdanningstilbud – fra silo til samskaping

Forfattere: Ellen Eimhjellen Blom, institutt for idrett, kosthold og naturfag, HVL, Irina Pavlova, Handelshøgskulen HVL, Tone Larsen, institutt for velferd og deltaking, HVL og Marte Lange Vik, institutt for natur og miljøvitenskap, HVL.

Bakgrunn

Meld. St. 16 (2020–2021) *Utdanning for omstilling. Økt arbeidsrelevans i høyere utdanning* framhever behov for kompetanse i samarbeid og problemløsning for å møte komplekse samfunnsutfordringer, herunder FNs bærekraftsmål. Samtidig beskrives dagens arbeidsmåter ofte som «silo-organisert»; vi løser primært våre tillagte oppgaver innad i linja. Siloveggene eksisterer også i høyere utdanning. Studenter undervises som regel innenfor egne studieprogram, med begrensede muligheter til å øve på kommunikasjon og problemløsning sammen med studenter og faglærere fra andre fag og fakultet.

For å utfordre «silo-veggene» våre ønsket vi å samskape et nytt emne som skulle styrke studentenes kompetanse i samarbeid, problemløsning og bærekraftsvurdering. *Samskaping* forklares i Utdanningsmeldingen (2020-2021) som en «sosial innovasjonsprosess som involverer partnere på tvers av fag, roller, offentlig-privat», der hensikten er å «definere problemer og designe nye og bedre løsninger».

Hensikten med denne artikkelen er å undersøke spenninger som oppstod i utvikling og gjennomføring av emnet, og hvilken betydning disse spenningene kan ha hatt for innovasjon og læring.

Metode

Emnet ble utviklet gjennom fire fokusgruppeintervju og ett dialogseminar med representanter fra fylkeskommune, kommune, næringsklynge, frivillig organisasjon, studenter, fagansatte og ledelse. Datamaterialet omfatter lydopptak fra intervjuer og seminar, samt videoopptak av refleksjoner fra studenter, fasilitatorer, veileder og lærer.

Bidrag

Artikkelen kan bidra til å dele metoder og resultater fra prosessen med å utvikle et tverrfakultært og tverrfaglig emne, samt erfaringer med hvilken betydning spenninger kan ha for innovasjon og læring.

Abstract – Fjordkonferansen 2026

Joar Fossøy og Einar Ylvisåker, Høgskulen på Vestlandet (HVL).

Aktivitetsutvikling innan den organiserte idretten i Sogn og Fjordane frå 2015 til 2025. Kva dragkampar kjem til syne?

Den organiserte idretten i Noreg har ei relativt lang historie. Ein reknar den moderne idrettens inntog ca. frå 1850 og Noreg sin fyrste landsomfattande idrettsorganisasjon, Centralforeningen for Utbredelse af Legemsøvelser og Vaabenbrug, vart danna i 1861. Dette var forløparen til organisasjonen me kjenner i dag, Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF). NIF er Noregs største frivillige organisasjon og den største barne- og ungdomsorganisasjonen i landet. I 2024 var det registrert 9045 idrettslag, 1,8 millionar medlemskap og ca. 1,4 millionar medlemmar. Idretten (inkl. fysisk aktivitet og folkehelse) har ein særskilt viktig samfunnsrolle (Fossøy & Fretland, 2025).

I dag ser me eit samfunn i endring og dette påverkar også idretten (Hanstad, 2025; Seippel, 2016; 2006). Den norske idrettsmodellen blir utfordra av eit meir individualisert samfunn som utfordrar dugnadsand og frivillig arbeid. I tillegg aukar mangfaldet og skilnadane i samfunnet, i ei tid med auka profesjonalisering (Fossøy & Fretland, 2025 s. 266). Dette kan gjerne koplata til kulturelle dragkampar som ressurs- og anleggskonfliktar, kamp om frivillige og rekruttering og ikkje minst kamp mellom aktivitetar og kva folk prioriterer.

Med dette som utgangspunkt skal me i arbeidet vårt analysere aktivitetsutviklinga i idrettslag i Sogn og Fjordane frå perioden 2015 til 2025 ved hjelp av tal frå Vestland idrettskrets. Målet er å identifisere generelle trendar, kva idrettar er det som veks eller stagnerer og er det regionale skilnadar mellom Nordfjord, Sunnfjord og Sogn? Vår mellombelse problemstilling er derfor følgjande:

«Korleis har aktivitetstala for idrettslaga i gamle Sogn og Fjordane utvikla seg frå 2015 til 2025, kva idrettar og regionar viser signifikant vekst eller tilbakegang og kan ulike «kulturelle dragkampar» forklare desse utviklingstrekk?»

Fossøy, J. & Fretland, F. (2025). Den organiserte idretten si samfunnsrolle. I J. Fossøy,

Ø.H. Larsen, D. Sekkingstad & Torbjørn Årethun (red.), *Regional konkurransekraft – Fjordantologien 2025* (s. 252-269). Universitetsforlaget.

Hanstad, D.V. (2025). *Idrettens organisasjoner – i et samfunn i endring*. Fagbokforlaget.

Seippel, Ø. (2016). Sprek, vakker og kjedelig? Trening og mening blant ungdom:

1985-2013. I M.K. Sisjord, Ø. Seippel & Åse Strandbu (red.) *Ungdom og idrett*.

Cappelen Damm akademisk. Kap. 5 (s. 93-112).

Seippel, Ø. (2006). The Meanings of Sport: Fun, Health, Beauty or Community? *Sport in Society*. Vol 9, No 1, January 2006, pp. 51-70.

Abstract – Fjordkonferansen 2026

Joar Fossøy og Frode Fretland, Høgskulen på Vestlandet (HVL).

Moskva-OL 1980: Boikotten sine politiske og kulturelle dragkampar

Det blir gjerne sagt at ein ikkje skal blande idrett og politikk. Det som er like sikkert er at koplinga mellom idrett og politikk er og har vore tett samanvevd (Goksøy, 2022, s. 139-140), og historisk har me mange døme på korleis idrett er brukt som instrument i større politiske og kulturelle dragkampar. Det vere seg propaganda og legitimering, idrett som diplomati, kamp mot apartheid og sportslege ekskluderingar, idrett som arena for protestar og ulike ytringar, sikkerheit og vald knytt til politiske konflikhtar, sportsvasking, og ikkje minst boikott og sanksjonar. Kort sagt; idrett er eit globalt fenomen (Goksøy, 2022; Krüger & Murray, 2003; Fruh et.al., 2023).

Når det gjeld boikotten av Moskva-OL i 1980 kombinerte denne dynamikken utanrikspolitikk, idrettspolitik og kulturkamp. For Noreg reiste saka særleg vanskelege spørsmål: kva rolle skulle eit lite Nato-tilknytt land spele i ein brei vestleg aksjon, korleis vege solidaritet med allierte mot omsynet til idrettsutøvarar og nasjonale idrettsorganisasjonar, og korleis ville ein boikott påverke Noregs internasjonale omdøme og politiske relasjonar? Dette er store spørsmål som ikkje dette abstractet skal svare på, men spørsmåla dannar likevel grunnlaget for vår eiga mellombelse problemstilling:

«Kva diskusjonar danna utgangspunktet for avgjerda om å boikotta OL i Moskva i 1980, og korleis reflekterte debatten rundt boikott dei kulturelle dragkampane om sportens politiske rolle?»

Litteraturliste

Fruh, K., Archer, A. & Wojtowicz, J (2023). Sportswashing: Complicity and Corruption.

Sport, ethics and philosophy, 2023-01, Vol.17 (1), p.101-118.

Giddens, A. (2006). *Sociology*. (5th Edition). Polity.

- Giulianotti, R. (2011). *Sociology of Sport: Sport and globalization* (Vol 4). Sage.
- Krüger, A. & Murray, W (eds.) (2003). *The Nazi Olympics. Sport, politics and appeasement in the 1930s*. University of Illinois Press.
- Goksøyr, M. (2022): *Historien om norsk idrett*. Abstrakt forlag.
- Maguire, J. (1999). *Global Sport. Identities. Societies. Civilizations*. Polity.
- Maguire, J. (2000). Sport and Globalization. I: Coakley, J. & Dunning, E. (Eds.). *Handbook of Sports Studies*, s. 256-369. Sage.
- Maguire, J. (2005). *Power and Global Sport. Zones of prestige, emulation and resistance*. Routledge.

Behovet for fasilitatorkompetanse i kommunehelsetjenesten – ambisjon og realitet

Sven Inge Molnes, dosent, Institutt for helsevitenskap i Ålesund, Fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU. svmo@ntnu.no

Barbro Elisabeth Fjørtoft, prosjektleder og forretningsutvikler for etter- og videreutdanning, Seksjon for utdanning i Ålesund, NTNU. barbro.e.fjortoft@ntnu.no

Helen Berg, førsteamanuensis, Institutt for helsevitenskap i Ålesund, Fakultet for medisin og helsevitenskap, NTNU. helen.berg@ntnu.no

Abstrakt

Bakgrunn: Kommunehelsetjenesten står overfor økende krav til kompetanse som følge av demografiske endringer, mer komplekse pasientforløp og overføring av avansert behandling til kommunehelsetjenesten. Samtidig rapporteres det om udekkede kompetansebehov og begrenset tilrettelegging for systematisk kompetanseutvikling. Simuleringsbasert trening fremheves som en praksisnær læringsform med potensial for å styrke både kompetanse og pasientsikkerhet, men forutsetter tilstrekkelig fasilitatorkompetanse.

Hensikt: Studien belyser hvordan helsepersonell og ledere i kommunehelsetjenesten erfarer og forstår behovet for fasilitatorkompetanse.

Metode: Studien har et deskriptivt og eksplorativt kvalitativt design. Data ble samlet inn gjennom åtte individuelle intervjuer med ansatte i ulike stillingskategorier i kommuner i Midt-Norge. Data ble analysert ved hjelp av systematisk tekstkondensering.

Resultat: Analysen identifiserte tre temaer: 1) Forståelsen av simuleringsbasert trening, 2) Forståelsen av fasilitatorens rolle, og 3) Forutsetninger og utfordringer i organisasjonen. Simuleringsbasert trening fremstår som en praksisnær og effektiv læringsmetode som, gjennom aktiv deltakelse og refleksjon, gir økt relevans, trygghet og pasientsikkerhet. Videre fremheves fasilitatoren som en prosessleder, der relasjonelle ferdigheter, evne til å skape trygghet, personlig egnethet, motivasjon og tilstrekkelig kompetanse er avgjørende. Samtidig avdekkes det organisatoriske forutsetninger og barrierer, der lederforankring og ansvar er vesentlig, mens manglende system og struktur for kompetansearbeid, begrensede ressurser og behovet for nettverk og støtte påvirker implementeringen.

Konklusjon: For å realisere potensialet i simuleringsbasert trening i kommunehelsetjenesten, er det behov for praksisnære, strukturerte og langsiktige tiltak for utvikling av fasilitatorkompetanse, forankret i organisatoriske strategier for kontinuerlig læring og kvalitetsforbedring.

Sjukepleiarar sine erfaringar med å prioritere arbeidsoppgåver og fordele arbeidstida i spesialisthelsetenesta i Noreg

Irene Aasen Andersen, HiVestlandet

Abstract

Demografisk utvikling truar berekrafta i norsk helseteneste. Omstilling og oppgåvedeling er tiltak for å møte aukande mangel på helsepersonell og for å oppretthalde ei berekraftig helseteneste. Føremålet med studien var å undersøke sjukepleiarar sine erfaringar med å prioritere arbeidsoppgåver og fordele arbeidstida i spesialisthelsetenesta i Noreg.

Studien har eit kvalitativt design, der 20 sjukepleiarar deltok i fire fokusgruppeintervju.

Resultat er presentert i temaa: Behov for betre samarbeid og forståing på tvers av profesjonar, Erfaringar med digital kommunikasjon og dokumentasjon, Behov for betre struktur, kommunikasjon og ressursar for å kunne oppretthalde kvaliteten på helsetenesta.

Konklusjonen er at sjukepleiarar ønskjer meir spesialisering og støttepersonell for å handtere arbeidspresset, men dette krev klare vurderingar av kompetanse og ansvar for å ivareta pasientsikkerheita. Auka ressursmangel i helsetenesta gjer slike avklaringar nødvendige. Digital kommunikasjon har potensial til å betre samarbeidet, men dagens system ofte er tidkrevjande og lite tilpassa brukarane sine behov. For å oppnå trygg og effektiv digital praksis, er det eit behov for betre opplæring, tilrettelegging og strategiar for implementering.

Kvar er kapteinen?

Øivind Strand, institutt for internasjonal forretningsdrift, NTNU

Kristian Listou Riksheim, institutt for internasjonal forretningsdrift, NTNU

Ole Andreas Alsos, Institutt for design, NTNU

Den teknologiske utviklinga gjer det mogeleg å dele arbeid på nye måtar. Profesjonar er tradisjonelt knytte til det å kunne utføre funksjonar som krev ei eller anna form for spisskompetanse. Ny teknologi kan føre til endringar i arbeidsoppgåvene for profesjonane (Susskind & Susskind 2017) og det er ofte stor motstand i profesjonane mot introduksjon av ny teknologibaserte endringar (Galper 2020).

Innan sjøfart ser vi ei rivande utvikling i bruk av nye digitale- og kommunikasjonsmessige teknologiar. Desse teknologiane gjer det mogeleg å utføre tradisjonelle funksjonar på nye måtar (Riksheim et al (2025)). Dette er eit av fokusområda i kapasitetsbyggingsprosjektet MIDAS finansiert av NFR. Prosjektet omhandlar mennesket i framtidige havromsoperasjonar og er eit samarbeid mellom NTNU, Digital Norway og SINTEF.

Basert på arbeid i MIDAS prosjektet vil vi i denne artikkelen gje ulike døme på denne utviklinga i maritim sektor. Dette vil bli gjort ved å drøfte to ulike pilotprosjekt.

- **Frostadbåten**, ein liten hurtiggåande elektrisk passasjerbåt mellom Frostad og Trondheim som kan drivast utan mannskap om bord. Båten er i prøvedrift vinteren 2025-2026. (Solbakken-Melby et al. (2025))
- **Lavik-Opedal**, bilferje tilrettelagt for gradvis overgang til autonom drift. Strekninga skal settast i drift sommaren 2026.

Ved å nytte døme frå maritim sektor vil vi i denne artikkelen løfte fram problemstillingar i samspelet mellom teknologiutvikling og profesjonsgrenser.

Galper, A. (2020). *Accommodation-through-Bypassing: overcoming professionals' resistance to the implementation of algorithmic technology* (Doctoral dissertation, Massachusetts Institute of Technology)

Riksheim, K. L., Strand, Ø., & Alsos, O. A. (2025, October). Enabling mechanisms in business venturing of maritime autonomous technologies. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 3123, No. 1, p. 012053). IOP Publishing.

Solbakken-Melleby et al (2025), Designing Passenger Touchpoints for an Autonomous Ferry Service, *J. Phys.: Conf. Ser.* **3123** 012043

Susskind, R., & Susskind, D. (2017). The future of the professions: How technology will transform the work of human experts. *Journal of Nursing Regulation*, 8(2), 52.

Grethe Mattland Olsen, Førstelektor ved Høgskulen i Volda

Nathalie Homlong, Professor ved Høgskulen i Volda

Frivillig arbeid i små lokalsamfunn – ein levande eller ein døande praksis?

Nyare forskning frå Statistisk sentralbyrå (SSB) viser endringar i deltakinga i frivillig arbeid (dugnad). Sjølv om den samla nedgangen er moderat, er det no færre personar som ber ein større del av den frivillige innsatsen, og folk verkar mindre villige til å forplikte seg over lengre tid. Dette peikar mot aukande utfordringar med å rekruttere frivillige. Dugnaden har særleg stor betydning i små bygdesamfunn i Noreg, der kollektiv frivillig innsats held oppe lokale tenester, styrkjer sosialt samhald og byggjer opp under ei felles kjensle av ansvar.

Denne studien undersøker vilkåra for frivillig engasjement i eit bygdesamfunn på Vestlandet, basert på ei spørjeundersøking blant innbyggjarane. Målet er å forstå frivilligkulturen, identifisere faktorar som hemmer eller fremjar deltaking, og vurdere om nasjonale trendar – som press på den tradisjonelle dugnaden – også viser seg lokalt. Undersøkinga omfattar både personar som bidreg i frivillig arbeid og dei som har ansvar for å leie og organisere aktivitetar.

Studien byggjer på teoretiske perspektiv frå sosial kapital (Putnam) og kapasitetsbygging (Healey), som gir verktøy for å analysere korleis tillit, nettverk, normer og lokal handlekraft formar frivillig engasjement. Ho utforskar òg deltakarane sine erfaringar: korleis dei opplever engasjementet sitt, kva dei får igjen for å bidra, og kva som kan avgrense eller motivere vidare deltaking.

Samla gir studien eit heilskapleg bilete av korleis strukturelle forhold, lokal kultur, sosial kapital og individuelle motivasjonar verkar saman. Ho synleggjer kva som trengst for å styrkje og vidareutvikle dugnadsånden i eit lokalsamfunn som står i møte med samfunnsendringar.

Små fagmiljø, store spørsmål: kunstig intelligens og regionale kunnskapsforhandlingar i utdanning

Eivind Rogne & Jan Erik Ølmheim
Høgskulen på Vestlandet

Artikkelen tek utgangspunkt i eit regionalt kunnskapsarbeid om kunstig intelligens (KI) i utdanning, utvikla gjennom eit symposium i Sogndal 9. september 2025 og eit oppfølgjande webinar 11. mars 2026. Arbeidet vart utvikla ved Høgskulen på Vestlandet (HVL) som del av eit Future Classroom Lab-initiativ finansiert gjennom midlar frå Utdanningsdirektoratet, med økonomisk støtte frå HVL og IT-forum Vest. Arrangementet bygde på halvanna års planlegging og vart gjennomført av eit lite fagmiljø ved campus Sogndal, med deltaking frå inviterte aktørar frå utdanning, forvaltning og forskning, samt internasjonale samarbeidspartnarar gjennom metaLAB.

Hovuddagen samla deltakarar frå fem campus ved HVL, representantar frå andre universitet og høgskular, og ca. 350 deltakarar i Sogndal kulturhus. Det opne arrangementet synleggjorde korleis eit lite fagmiljø kunne mobilisere lokalsamfunnet og gjere internasjonal fagkompetanse tilgjengeleg.

Artikkelen analyserer korleis spørsmål om KI i utdanning kjem til uttrykk som ei kulturell og profesjonsfagleg dragkamp, der teknologi utfordrar etablerte forståingar av profesjonsrolle, ansvar, etikk og kunnskap i utdanningsfeltet. Det empiriske grunnlaget byggjer på lydopptak frå workshop, breakout-rooms og webinar, med påfølgjande transkripsjon, samanfating og analytisk drøfting.

Metodisk legg arbeidet til rette for fleirstemmig kunnskapsproduksjon ved at diskusjonane sjølve blir forstått som sentralt i materialet. Målet er å utvikle eit øyeblikksbilete av korleis regionale, institusjonelle og internasjonale stemmer akkurat no formulerer forståingar av KI i utdanning. Bidraget drøftar korleis små fagmiljø kan fungere som vertskap for kunnskapsutvikling med nasjonal resonans, og argumenterer for at regionale møteplassar kan få ein aktiv rolle i å forme korleis kunstig intelligens blir forstått, forhandla og legitimert i utdanningsfeltet.

Når havet kobles på:

Kulturell endring i maritime profesjonsroller som følge av digital transformasjon

Marte F. Giskeødegård, Bjarne Pareliussen, Aud M. Wahl

NTNU

Maritim næring blir ofte beskrevet som en konservativ og tradisjonsrik næring som er formet gjennom flere århundrer. Skipet har tradisjonelt sett vært i en situasjon hvor de om bord må ordne opp selv skulle noe oppstå. Isolasjonen til havs har vært så definerende at det har blitt brukt som eksempel på lik linje med fengsel og asyl som steder med særegne miljøkarakteristikk på grunn av sin isolerte karakter. Det har skapt en situasjon hvor det både juridisk og kulturelt har blitt lagt et stort ansvar på den faglige kompetanse om bord og stor tillit til mannskapet og offiserer. Beslutningsmyndighet både i daglige drift og i kritiske situasjoner har dermed i praksis vært plassert ombord.

I nyere tid har endringer i digital kommunikasjonsteknologi, inkludert bedre dekningsgrad via for eksempel Starlink, muliggjort et helt annet samspill og samarbeid mellom sjø og land. I denne artikkelen ønsker vi å løfte opp hvordan teknologiske og regulative endringer i maritim bransje bidrar til reforhandlinger om sentrale kulturelle verdier knyttet til ansvar, rollefordeling og beslutningsmyndighet i et rederi. Denne endringen strekker seg også til samarbeid med andre aktører, som klienter og underleverandører.

I denne artikkelen ønsker vi å sette særlig fokus på hvordan dette endrer navigatør og maskinistens arbeid og handlingsrom. Arbeidet baserer seg på kvalitative gruppeintervju med ledere på land og sjøsiden i norske rederi om digital transformasjon.

Hvorfor svarer ikke studentene?

Studiebarometeret som kulturell dragkamp mellom styringslogikk og studentenes hverdagspraksis (profesjons/akademiske kulturer og læringskulturer)

Bendik Sierra & Matthew Peter Shaw, Høgskulen på Vestlandet (HVL)

Studiebarometeret er Norges nasjonale verktøy for å måle utdanningskvalitet. Likevel er svarprosenten stabilt lav og engasjementet begrenset. Dette er ikke unikt for Norge: internasjonal forskning dokumenterer en vedvarende nedgang i studenters deltakelse i evalueringsundersøkelser (Stein et al., 2021; Cook et al., 2023). Denne studien undersøker hva ikke-deltakelse kan fortelle om forholdet mellom en institusjonell målelogikk og studentenes hverdagspraksis.

Med kritisk metodologisk bevissthet og tidligere arbeid som viser hvordan spørreskjema kan produsere «metodologiske artefakter», data som reflekterer målingslogikken snarere enn det som faktisk undersøkes (Shaw et al., 2025). Med dette som bakteppe har vi brukt en kvalitativ, flermetodisk tilnærming: en fokusgruppe og tre individuelle intervjuer med studenter på andre og femte studieår, supplert med systematiske observasjoner i undervisningspraksis og en løpende refleksiv dialog mellom forskerne.

Funnene viser at flere studenter ikke kjenner verktøyet, forveksler det med andre evalueringer, eller opplever liten relevans. Analytisk fortolker vi dette som friksjon mellom en indikatorstyrt logikk (standardisering, sammenlignbarhet, styringsdata) og en praksisnær logikk (kontekstuelle, relasjonelle, erfaringsbaserte meningskriterier i studiehverdagen). Når disse logikkene møtes, oppstår ikke bare friksjon rundt svarprosent, men dypere uenighet om hva god utdanningskvalitet er og hvem som har definisjonsmakt.

Bidraget drøfter om Studiebarometeret fungerer som mekanisme for kvalitetsutvikling eller primært som administrativt ritual, og inviterer til diskusjon om kvalitetsverktøy som engasjerer studenter som meningsskapende aktører og ikke bare respondenter i en nasjonal målestokk.

Faglig utvikling og daglig drift – Mellomledere i spenningsfeltet mellom profesjonskultur og organisasjonsbehov

Erlend Vik, HiM

Kari Bachmann, HiM

Turid Aarseth, HiM

Mellomledere spiller en avgjørende rolle for effektiv drift og kvalitet i helse- og omsorgstjenestene. De fremheves som en nøkkelaktør for endringsarbeid og implementering av politiske mål og reformer. Mellomlederrollen blir i litteraturen beskrevet som kompleks og utfordrende, og det høye turnover blant mellomlederne både i kommuner og spesialisthelsetjenesten.

Målet med studien er å få økt innsikt i hvordan mellomledere i helse- og omsorgstjenesten opplever sin arbeidssituasjon og ulike sider ved lederrollen. Det empiriske grunnlaget er masteroppgaver (45 stp) fra masterprogrammet i helseledelse. Det var 12 av masteroppgavene som svarte til våre inklusjonskriterier, og som deriblant omhandler mellomlederes erfaringer og der datainnsamlingen er gjort ved hjelp av kvalitative intervjuer. I alt omfatter materialet 81 kvalitative intervjuer med mellomledere fra ulike tjenester i kommunal helse- og omsorgstjeneste og ulike deler av spesialisthelsetjenesten.

Analysen viser klare likheter i beskrivelser på tvers av forvaltningsnivå og tjenesteområder. Arbeidshverdagen er preget av et stort antall varierte oppgaver som krever raske løsninger. Mange oppgaver beskrives som administrativt arbeid, og mellomlederne savner tid til fag, ledelse og utviklingsarbeid. De opplever å fanges i driftsrelaterte oppgaver, noe som skaper en rolle som primært er orientert mot interne forhold, og det som skjer «her og nå».

Samlet sett er det en avstand mellom det lederne ønsker å vektlegge og kravet om å holde hjulene i gang. Artikkelen vil drøfte hvordan denne avstanden kan forstås i lys av kjennetegn ved hvilke verdier som settes i spill, og som kan knyttes til møtet mellom profesjonskultur og organisasjonsbehov.

«Og dyrevernarane òg.

Vi har mykje å lære av dei òg.

Eg skulle berre ønske at dei forstod at vi står på same side.

Det er kanskje det som er vanskelegast med Dyrevernarane.

At vi er på same side.

Det er ingenting vi ønsker meir enn at dyra skal få det best mogleg."

- Ung vestlandsbonde

Linda-Marie Leirpoll, HVL, Sogndal

Kven er det egentleg som har definisjonsmakta når det gjeld spørsmålet om kva som er riktig og god dyrevelferd? Denne studien vil undersøke korleis unge bønder på Vestlandet opplever og handterer det aukande offentlege presset knytt til dyrevelferd i det grønne skiftet. Dei siste tiåra har dyrevernorganisasjonar, media og politiske aktørar bidrege til strengare reguleringar og skjerpa forventningar til landbruket. For dei unge bøndene, som har dyrevelferd som ein integrert del av sitt daglege arbeid og sin yrkesidentitet, kan slike debattar opplevast som både moralsk krevjande og trugande for næringa si legitimitet (Bock 2010). For mange opplevast det også som ein kritikk til måte dei utfører yrket sitt på. Kritiske avsløringar i enkelttilfelle, som saka om grov vanstell i grisenæringa, har vist korleis heile landbruket kan bli påverka av hendingar dei fleste bønder ikkje kjenner seg att i (Bjørhaug & Logstein 2023) og ryste tilliten mellom produsent og forbrukar.

Gjennom etnografisk feltarbeid hos åtte unge vestlandsbønder prøver eg å få ei større forståing av denne kompleksiteten av emosjonelle normer og moralske verdiar. Teoretisk byggjer studien på Lamont si forståing av symbolske grenser og Hochschild sitt omgrep om emosjonelt arbeid.

Fjordkonferanse 2026

Birte Haddal Engeset - Høgskulelektor i spesialpedagogikk ved Høgskulen i Volda

Kulturelle dragkampar om taleflyten: Tidleg innsats eller «vente-og-sjå» for den skjulte stamminga?

Bakgrunn:

Stamming kjenneteiknast som ein taleflytvanske, ved blokkeringar, repetisjon eller forlenging av lyd, ord og stavingar (Guitar, 2014). Stamming kan ha ei brei innverknad på barn og unges liv, og konsekvensen av stamming kan knytast til låg sjølvkjensle, angst og depresjonsproblematikk (Bernad et al., 2021).

Allereie i 3-årsalderen kan barn vise teikn til redusert sosial og emosjonell utvikling (McAllister, 2016). Derifrå kan mange barn utvikle unngåelsesstrategiar for å skjule stamminga si. Slik “skjult stamming” inneber ein konstant mental prosess av talesituasjonar og bruk av synonym eller omskrivingar for å framstå med flytande tale, også benevnt som maskeringsteknikkar. Som er barnet sin aktive prosess for å passe inn i kulturelle normer for “normal” kommunikasjon. Dette innebere ein kamp om identitet og meistring.

Denne studien vil undersøke korleis barnehagetilsette navigerer i spenningsfeltet mellom tidleg innsats og “vente- og - sjå” haldning. Sentralt står spørsmålet om korleis dei tilsette si kompetanse påverkar identifikasjon av både synleg og skjult stamming. Studien utforskar korleis fokus på stamming i barnehagen kan fungere som tidleg innsats for å hindre marginalisering og styrke barnet si meistring.

Problemstilling:

Korleis kan barnehagetilsette gjennom tidleg innsats identifisere og følgje opp både synleg og skjult stamming for å styrke barnet si meistring og sikre ei trygg språkleg identitetsutvikling?

Metode:

Studien nyttar eit survey-design (Ringdal, 2025), retta mot barnehagetilsette. Formålet er å kartlegge deira føresetnad for å identifisere ikkje berre høyrbar stamming, men også dei usynlege maskeringsteknikkane. Samt undersøke om oppfølginga er systematisk forankra i verksemda eller avhengig av den enkelte tilsette si personlege interesse.

Er i startfasen i å utarbeide ei projektskisse.

Skulekultur for nykomne elevar – ein studie av trekk ved skulekvardagen for elevar som held på å lære norsk

Mari Vinjevoll

Høgskulen i Volda

Randi Myklebust

Høgskulen i Volda

Føremålet med denne studien er å utforske korleis ein særskild skulemodell for nykomne elevar gir vilkår for fagleg og sosial tilhøyrslø. Skulemodellen vert omtalt som innføringsklasse og er eit toårig skuletilbod for elevar som er nye i Noreg. Struktura i opplæringa inneber at elevane har formell tilknytning til to klasser – dei følgjer ei «ordinær klasse» i alle praktiske og estetiske fag, medan dei resten av tida er i innføringsklassen. Vi spør på kva måte ein kan forstå denne praksisen i lys av det overordna prinsippet for skulen – eit inkluderande læringsmiljø (Læreplanverket, LK20).

Studien er basert på observasjonsdata frå ein barneskule, samla inn over åtte skuledagar fordelt på to periodar. Læringsmiljøet ved skulen vert forstått som ein sentral dimensjon ved dei kulturelle tilhøva barn og unge veks opp under og som har stor betydning for deira identitetsutvikling og erfaringar med fellesskap (Nieto, 2018). Eit utgangspunkt for analysane er Allen et al. (2021) sitt teoretiske rammeverk om tilhøyrslø som eit fundamentalt behov for ei subjektiv tilknytning til både sosiale fellesskap og fysiske tilhaldsstadar.

Dei preliminare analysane viser at opplæringsmodellen fører til stadige organisatoriske, innhaldsmessige og relasjonelle avbrot og at elevane i innføringsklassen har eit omstreifande skuleliv. Analysane tyder på at elevane finn ei trygg tilknytning til innføringsklassen, medan vilkåra for etablering av fellesskap med medelevar i «ordinær klasse» er prega av uløyste barrierar. Vi drøftar skulekvardagen for elevane i lys av omgrepet «inkluderande ekskludering» (jf. Tajic & Bunar, 2023).

Forfattere: Jannike Dyb Oksavik, Institutt for helsevitenskap, NTNU Ålesund. Erlend Vik, Avdeling for økonomi og samfunnsvitenskap, Høgskolen i Molde

Mellomledere som brobyggere? Kulturelle dragkamper ved iverksetting av oppgavedeling i helsetjenesten

Oppgavedeling kan ifølge helsepolitikken redusere kapasitetsutfordringer i helsetjenesten, som ventetider og mangel på helsepersonell.

Helsepersonellkommisjonen foreslo oppgavedeling til aktører som tidligere i liten grad har vært involvert, som til frivillige, ideelle organisasjoner, pasienter, pårørende eller teknologi. Når ledere skal iverksette oppgavedeling kan det imidlertid utløse kulturelle dragkamper både innad og på tvers av organisasjoner. Slike spenninger oppstår når profesjonelle identiteter, maktforhold og spørsmål om "hvem som gjør hva" forhandles.

Hensikten er å undersøke 1) Myndighetenes forventninger til ledelse av oppgavedeling 2) lederes erfaringer med oppgavedeling som styringsverktøy, 3) lederes oppfatning av om og hvordan oppgavedeling til «nye» aktører skaper kulturelle dragkamper mellom profesjoner og mellom organisatoriske nivåer, og 4) identifisere ledelsesstrategier som kan fremme iverksetting av oppgavedeling.

Metode: En casestudie, som inkluderer makro,- meso,- og mikronivå i spesialist- og kommunehelsetjenesten. Datakilder er 1) dokumentanalyse av nasjonale styrende dokumenter, samarbeidsavtaler, lokale oppgavedelingsprosedyrer og kompetanseplaner 2) intervjuer av mellomledere. Data analyseres med stegvis-deduktiv induktiv metode.

Mulige funn: Mellomlederens erfaringer og synspunkt kan i analysene inndeles etter tre kulturelle dragkamper: 1) Profesjonell jurisdiksjon, som er kvalitets- og ansvarsforskyvning når oppgaver flyttes "nedover" eller "utover". 2) Organisatorisk grenserøkt, motstand der enheter beskytter ressurser, prosedyrer og "måter å gjøre ting på". 3) Epistemiske hierarkier, som er ulik verdsetting av erfarings-, brukerkunnskap og teknologi som "aktører" i arbeidet. Studien vil identifisere mellomlederens strategier i de kulturelle dragkampene.

Konklusjon: Oppgavedeling er ikke primært en teknisk omfordeling av oppgaver, men en kulturell forhandlingsprosess. Iverksetting krever ledelse som aktivt håndterer både struktur rundt oppgavedeling, men som også har beredskap til å håndtere kulturelle dragkamper. Studien kan tilby ledere et praksisnært rammeverk for å navigere kulturelle dragkamper ved iverksetting av oppgavedeling.

What cultural changes will be required for Norway to adopt nature credits?

Arron Tippet, Institutt for internasjonal business, NTNU

Abstract

Nature credits are defined by the European Union as “a key tool to reward nature-positive action through private investment to the benefit of nature and businesses.” A nature-credit system functions as a market-based mechanism for protecting ecosystems, grounded in verifiable ecological outcomes and ecosystem-service valuation. Emerging ambitions to develop a nature-credit market in Norway—and Europe more broadly—are partly driven by the need to meet the globally agreed Kunming-Montreal Biodiversity Framework targets.

Japan provides an early example of applied nature credits through its blue credit system. These tradable credits are generated from blue-carbon ecosystems, such as seagrass meadows and mangrove forests, which offer multiple co-benefits including water purification and the revitalisation of fisheries.

In contrast, while Norway has an extensive history of investing in nature-credit systems in the Global South, no such market yet exists domestically. Historically, Norwegian investment culture has emphasised outward-looking, international projects. However, establishing a national nature-credit system would require a more inward-focused approach to recognising, valuing, and restoring domestic ecosystems.

This study examines Japan’s blue-credit experience to identify potential lessons and insights that could inform the development of a Norwegian nature-credit system. The goal is to understand whether Japan’s approach offers transferable principles or cautionary insights for shaping future Norwegian initiatives.

Kulturer i endring?

Innføring av helseplattformens betydning for akuttsykepleiernes profesjonelle praksis

Albertine Flem Rogne og Marte Giskeødegård, NTNU

Innføringen av helseplattformen i Midt Norge har vært et tema for mye diskusjon siden den ble innført og hvor beslutningsmyndighet, profesjonell praksis og sentrale verdier i håndtering av sykehusene vært løftet opp som viktige tema.

Denne artikkelen ser på implementering, gjennom å studere hvordan Helseplattformen fungerer som arbeidsverktøy for sykepleierne ved et akuttmottak i Midt - Norge. Undersøkelsen retter særlig fokus mot hvordan teknologi som Helseplattformen påvirker sykepleiernes arbeidshverdag og praksis. Studien avgrenser seg til sykepleiere som har en arbeidshverdag kjennetegnet av varierte oppgaver, skiftende tempo og ulik grad av interaksjon med Helseplattformen.

Presentasjonen tar utgangspunkt i en masteroppgave basert på en kvalitativ casestudie. Den består av seks semistrukturerte intervjuer med sykepleiere med erfaring fra bruk av Helseplattformen i deres arbeidshverdag. Analysen tar for seg tre større tematikker innen profesjonsutøvelse og teknologi: hvordan systemet påvirker arbeidsprosesser, dokumentasjonskrav og relasjoner mellom helsepersonell og pasienter. For eksempel viser det hvordan oppsettet av triasjen er en fordel, fordi det bidrar til å effektivisere sykepleiernes praksis med dette. Samtidig er det andre element ved systemet som utfordrer etablerte arbeidspraksiser. I diskusjonen av disse synliggjøres det hvordan systemet ofte ikke speiler arbeidsprosessene og forhandlingene om hvordan en skal bruke systemet i arbeidet utfordrer både etablert arbeidspraksis og motivasjon.

MEDVIRKNINGSBASERT STYRING I PASIENTSIKKERHETSARBEID: EN STUDIE AV ANSATT- OG BRUKER- REPRESENTANTERS ROLLE I IMPLEMENTERINGEN AV REGIONALT RAMMEVERK FOR PASIENTTRYGGLEIK 2025–2029 I HELSE VEST

Michal Zukrowski Sjukehusapotek Vest

Runar Tengel Hovland, Høgskulen på Vestlandet, Fakultet for helse- og sosialvitenskap

Joanna Galek, Høgskulen på Vestlandet, Fakultet for helse- og sosialvitenskap, joga@hvl.no

Bakgrunn

Pasientsikkerhet blir forstått som et resultat av sosiale og organisatoriske prosesser som bygger på tillit, legitimitet, ansvarlighet og læring på tvers av nivåer og profesjoner. Medvirkningsbasert styring er et sentralt virkemiddel for å styrke helsetjenestens robusthet og ansvarlighet. Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring og tilhørende veileder vekt på systematisk styring, risikoforståelse, læring og involvering av ansatte og brukere i kvalitetsarbeidet. Studien anvender en dualistisk analytisk tilnærming: (1) Rammeverket for pasienttryggleik 2025–2029 som et konseptuelt styringsinstrument som forutsetter aktiv medvirkning, og (2) organisasjonssosiologiske rammebetingelser — tillit, legitimitet, maktbalanse og risiko for symbolsk medvirkning — som former hvordan medvirkningen faktisk virker i praksis.

Hensikten med prosjektet er å undersøke hvordan kollektive medvirkningsordninger — brukerrepresentanter, hoved- og plasstillitsvalgte samt verneombud — fungerer som del av praktisk medstyring (co-governance) i pasientsikkerhetsarbeidet i Helse Vest.

Metode

Gjennom kvalitative datainnsamling og en bred spørreundersøkelse med tvunget firepunktsskala kartlegges representantenes opplevde rolle, innflytelse og bidrag til beslutninger, åpenhet om risiko, læring, ansvarlighet og tillit på foretaks- og avdelingsnivå. Forskningsspørsmålene retter seg mot graden av reell innflytelse versus formell eller tokenistisk deltakelse, samt hvilke organisatoriske forhold som fremmer eller hemmer effektiv medvirkning. Forventet nytte er empirisk innsikt i sammenhenger mellom medvirkning, organisasjonskultur og læring, samt konkrete anbefalinger for å styrke praktisering av regionalt rammeverk. Spørreskjemaet knyttes direkte til tematiske mønstre i rammeverket og kan fungere som monitoreringsverktøy under implementeringen 2027–2029.

Studien belyser de kulturelle dragkampene mellom idealer om medvirkning og praktiske rammebetingelser i spesialisthelsetjenesten.

Title: The story of a festival intended to save the traditional cheese Gamalost

Authors: Arezoo Soltani¹, Torbjørn Årethun²; Veronika Trengereid³

Author Affiliations:

¹Faculty of Business Administration and Social Sciences, Molde University College, a specialized University in Logistics. Email: arezoo.soltani@himolde.no

² Faculty of Technology, Environmental and Social Sciences, Western Norway University of Applied Sciences, PO Box 7030, NO-5020 Bergen, Norway. Email: Torbjorn.Arethun@hvl.no

³ Faculty of Technology, Environmental and Social Sciences, Western Norway University of Applied Sciences, PO Box 7030, NO-5020 Bergen, Norway. Email; Veronika.Trengereid@hvl.no

Corresponding author: Arezoo Soltani

Address: Faculty of Business Administration and Social Sciences, Molde University College, PO Box 2110, NO-6402 Molde, Norway. Email: arezoo.soltani@himolde.no

Abstract

Gamalost – a traditional cheese made from local ingredients in a small community on the southern shores of Sognefjorden in Western Norway – is facing declining demand, threatening this food tradition and the culture associated with it. This study explores this traditional food and how the Fjord Village uses the Gamalost festival to preserve it and introduce its culture to a broader audience. A qualitative case study design, collecting multiple types of data, enabled this broad exploration. The study gives insight into the production of Gamalost and how the Fjord Village and its inhabitants, as the sole trustee, identify with the unique Gamalost tradition. The study also finds that the Gamalost festival, with its popular breakfast, and the local cheese bar contribute to the storytelling and transmission of this tradition. Providing a ‘first taste’ of the cheese, inspiring new ways of using the cheese, and informing the audience of the cheese's health-giving qualities, and hopefully, leading to long-term enthusiasm for Gamalost. To some surprise, most festival attendees did not know much about the cheese or its tradition, despite many of them having a local connection. The main motivational factor seems to be socializing; this may not be negative but rather reinforces the importance of the festival in transmitting Gamalost's tradition and culture.